

Шановні учасники конференції, колеги, партнери!

Для мене є великою честю представити на прикладі досвіду Хустської спеціальної школи I–III ступенів Закарпатської обласної ради результати міжнародного партнерства, яке стало важливим ресурсом розвитку спеціальної освіти в нашому регіоні. Протягом останніх років наша школа здійснила значний поступ у розвитку транскордонної співпраці, а саме - в галузі спеціальної освіти. Міжнародна співпраця з Румунією відкрила для нас нові можливості, професійні контакти та сучасні практики роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Особливе місце в цьому процесі належить Союзу українців Румунії, Сатумарській повітовій філії СУР, а також нашим партнерам — Шкільному центру інклюзивної освіти Сату-Маре та спеціальній школі «Константин Пуфан» повіту Тімішоара. Завдяки їхній підтримці стало можливим формування сталого міжнародного освітнього середовища, орієнтованого на потреби дітей з особливими освітніми потребами.

1. Витоки партнерства

В умовах воєнного часу в Україні та підвищеного навантаження на школи зросла потреба у партнерствах, які об'єднують ресурси, досвід і людяність. Приклад Хустської спеціальної школи I–III ступенів Закарпатської обласної ради та Союзу українців Румунії — це історія **реального міждержавного партнерства, що переростає у сталу інтеграцію** з метою підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Хочу поділитися досвідом, який для Хустської спеціальної школи I–III ступенів Закарпатської обласної ради став не просто проектом чи співпрацею, а дорогою — дорогою від партнерства до справжньої інтеграції. Ідеться про спільну роботу нашої школи із **Союзом українців Румунії**, яка об'єднала педагогів, дітей і цілі громади по обидва боки кордону. Це **історія про те, як освіта стає мостом, а не межею**.

Перші контакти між Хустською спеціальною школою та Союзом українців Румунії розпочалися кілька років тому з простих, але дуже людяних кроків - **гуманітарної допомоги**, підтримки дітей з особливими освітніми потребами (ООП) та їхніх родин, а також - внутрішньо переміщених осіб, які проживали в школі у 2022 році, коли розпочалося повномасштабне вторгнення в Україну. Тоді президент Союзу українців Румунії, депутат парламенту Микола-Мирослав Петрецький, генеральний секретар СУР Ірина Любов Горват та представники повітових філій Союзу, представники румунської влади, повіту Сату-Маре розпочали гуманітарну місію: протягом 2022-2024 років до школи неодноразово надсилали продукти харчування, солодощі, м'який інвентар, постільну білизну, канцтовари, художні книги, журнали, іграшки; оновили спальні кімнати для хлопців – надали нові ліжка та матраци, для харчоблоку – сучасне посудомийне обладнання (купольну посудомийну машину та сушку), посуд, миючі засоби, засоби гігієни. Також – генератор, сенсорні дитячі ігри та розвиваючі набори, а

до Дня людей з інвалідністю та Новорічно-Різдвяних свят усім дітям школи організували персональні подарунки.

Партнерство з підтримки дітей з особливими освітніми потребами продовжувалось через **обмін досвідом** між педагогами. Те, що спочатку було жестом солідарності, поступово перетворилося на **спільну місію** — створювати умови, у яких кожна дитина, незалежно від стану здоров'я, може вчитися, розвиватися і відчувати себе прийнятою. В основі цього партнерства — **довіра, відкритість і спільні цінності**: людяність, рівність, повага до гідності кожного.

30 березня 2023 року у Хустській спеціальній школі I-III ступенів Закарпатської обласної ради проходила конференція з міжнародною участю за організації департаменту освіти і науки, молоді та спорту Закарпатської ОВА на тему «Новий освітній простір. Безбар'єрність». Учасниками даного освітнього заходу, на запрошення керівництва школи, були делегації з Румунії: Генеральний секретар Союзу українців Румунії, голова Сатумарської повітової філії Союзу українців Румунії Ірина-Любов Горват, мер міста Ардуд Овідіо Дума та представники мерії, директор Шкільного центру інклюзивної освіти Сату-Маре Рамона Костін та члени педагогічного колективу. Цього ж дня в Хустській спеціальній школі підписали **дві міжнародні угоди**, а саме – Меморандум про взаєморозуміння з мерією міста Ардуд та Угоду про партнерство та співпрацю з Шкільним Центром інклюзивної освіти Сату-Маре. Це була вагома подія. Розпочато нову сторінку співпраці — сформовано міжнародне партнерство між інституціями, яке відкриває реальні можливості для налагодження взаємодії між освітніми закладами України та Румунії, а також - між громадами обох країн. Важливу, навіть ключову роль у цьому процесі відіграв Союз українців Румунії, зокрема Сатумарська повітова філія, що стала містком довіри та ініціативності. Адже сильна співпраця виростає з простої, щирої розмови лідерів, які бачать одне в одному партнерів і вірять у спільне майбутнє. З таких людяних контактів народжуються міжнародні проєкти, що здатні змінювати освітній простір і зміцнювати громади.

2. Спільні інклюзивні проєкти для дітей з ООП (особливими освітніми потребами)

З метою розвитку міжнародного партнерства у серпні 2023 року було укладено ще одну міжнародну угоду – **Меморандум про співробітництво між Хустською спеціальною школою ЗОР та Повітовим Музеєм Сату-Маре**. Ця співпраця одразу мала практичне спрямування, адже завдяки директору музею п.Лівіу Марта, за підтримки п.Ірини-Люби Горват зразу організовано літній відпочинок в таборі Бобальд для десятиох учнів та трьох педагогів нашої школи. Цей табір є прикладом усвідомленої соціалізації дітей з ООП у міжкультурному просторі, де бар'єри зникають завдяки підтримці педагогів і партнерів. Учні були учасниками декількох заходів у повіті Сату-Маре: на запрошення мера міста п.Овідіо Дума, у рамках Меморандуму про співпрацю – брали участь в урочистих

заходах до Дня міста Ардуд, масштабному фольклорному заході, екскурсії замком, містом, урочистому параді в національних костюмах. Також Союзом українців Румунії було організовано екскурсію до комуни Тарна-Маре, де наші діти з ООП підкорили вершину гори Магури разом з румунською службою порятунку Salvamont; відвідали місцевий музей історії та побуту, адмінбудівлю, спортивний комплекс, взяли участь у спортивних активностях. Подорожували до м.Карей, Ташнад, Сату-Маре.

Метою даного табору був не лише відпочинок, а й створення інклюзивного середовища, додаткових форм соціалізації, де діти з ООП розвивають комунікативні навички (спілкувалися не лише жестовою мовою, але й вчили деякі слова румунською, англійською мовами), формують самостійність, впевненість та активну життєву позицію; через участь у культурних заходах, майстер-класах, арт-терапевтичних практиках вивчають історію, культуру країни, в якій перебувають, відчують підтримку дорослого колективу. За відгуками дітей та їх батьків – це був один з кращих відпочинків у їх шкільному житті.

Згодом, завдяки сприянню Сатумарської повітової філії СУР, п.Ірини-Люби Горват, у листопаді 2023 року було налагоджено комунікацію Хустської спеціальної школи з румунською громадською організацією «Світло і посмішки» (керівник проф.Даніель Ферне) та трьома румунськими навчальними закладами: **Національним коледжем «Іоана Славічі» м.Сату Маре, гімназією «Октавіан Гога» м.Сату-Маре, гімназією Халмеу.** Цього ж року вони організували подарунки, освітні розвиваючі іграшки та інші засоби від учнів та їх батьків, вчителів цих навчальних закладів Румунії для дітей нашої школи. У продовження, в 2024 році було проведено Міжнародне онлайн-інтерв'ю між педагогами та учнями нашої школи із Сатумарською повітовою філією СУР, Національним коледжем Іоана Славічі на тему «Вплив війни в Україні на освітній процес в школі».

Слід наголосити, що саме Союз українців Румунії, а саме Сатумарська повітова філія є організатором платформи співробітництва між Хустською спеціальною школою та румунськими освітніми закладами, територіальними громадами, організаціями та установами, відіграє ключову роль у міжнародній співпраці. Як наслідок - у березні 2024 року було підписано **Угоду про партнерство між Сатумарською філією Союзу українців Румунії та Хустською спеціальною школою I-III ступенів Закарпатської обласної ради.** Метою та цілями співробітництва є здійснення спільних заходів та сприяння транскордонному співробітництву між СУР та Хустською спецшколою; посередництво у відносинах між місцевими державними адміністраціями, освітніми, культурними, соціальними закладами, неурядовими організаціями Румунії та України, майбутніми партнерами у транскордонних проєктах та програмах тощо.

3. Освітнє партнерство та транскордонний професійний обмін

Загалом, Хустська спеціальна школа побудувала професійні зв'язки з двома провідними румунськими освітніми закладами: у 2023 році – із Шкільним центром інклюзивної освіти Сату-Маре, про що згадано вище, а в серпні 2025 року підписано Меморандум про співробітництво між Хустською спеціальною школою I-III ступенів ЗОР та **Шкільним центром інклюзивної освіти, спеціальною школою «Константин Пуфан» повіту Тімішоара** (директор Laura-Ionela Balangean), за сприяння Ірини-Люби Горват, Генерального секретаря СУР, та проф.Марії Сабо-Кондрей, голови Тіміської повітової філії Союзу українців Румунії. Дана подія відбулася у ході проведення міжнародного заходу, організованого Союзом українців Румунії, депутатом п.Миколою-Мирославом Петрецьким, - Національній нараді керівників та вчителів української мови Румунії, України, Республіки Молдова. Документ відкрив шлях до спільних транскордонних соціально-освітніх проєктів, обмінів педагогами, розроблення інноваційних програм для дітей з ООП.

Спеціальні заклади, де здобувають освіту діти з ООП, забезпечують різнобічний розвиток дітей та реалізацію їхніх здібностей; створюють освітньо-корекційне середовище для задоволення освітніх потреб учнів з ООП; створюють позитивний мікроклімат, формують активне міжособистісне спілкування дітей з ООП; забезпечують диференційований психолого-педагогічний супровід дітей; надають консультативну допомогу сім'ям, які виховують дітей з ООП, залучають батьків до розроблення індивідуальних планів та програм навчання.

Вище згадані освітні установи, з якими співпрацює наша школа, мають високий європейський рівень організації освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами, сучасні методи корекційної підтримки, розвинені служби психолого-педагогічного супроводу та значний практичний досвід роботи з комплексними порушеннями розвитку. Співпраця з ними дає змогу:

- ознайомитися з моделями інклюзивної освіти Румунії;
- побачити сучасні технології корекційної роботи;
- отримати інструменти для модернізації власного освітнього середовища.

Протягом 2023–2025 років Хустська спеціальна школа взяла участь і в інших міжнародних заходах, що сприяли поглибленню фахової взаємодії між українськими та румунськими педагогами:

- візити до Шкільного центру інклюзивної освіти Сату-Маре (2023-2025 роки),
- зустрічі з обміну досвідом з питань міжнародної практики навчання дітей з особливими освітніми потребами, психологічного супроводу, адаптації та модифікації навчальних програм,

- участь у Національних нарадах вчителів рідної мови Румунії за участі освітніх інспекторів і фахівців з Румунії, України та Молдови (серпень 2024 року, 2025 року).

Міжнародне партнерство значно розширило можливості соціалізації дітей з особливими освітніми потребами — від участі у культурних подіях до залучення до транскордонних освітніх ініціатив.

4. Культурно-гуманітарна дипломатія та розвиток міжкультурного діалогу

Хустська спеціальна школа I-III ступенів Закарпатської обласної ради завдяки співпраці із Союзом українців Румунії має своє представництво у заходах міжнародного рівня. Міжнародне співробітництво включає численні культурні, мистецькі та наукові події. Протягом 2022-2025 років керівник школи Жанна Микитюк була учасником декількох заходів, що проходили в м.Бухарест, палаці парламенту:

- Міжнародній конференції «День української мови в Румунії» (2022-2025 роки), виступ з доповіддю «Освіта рідною мовою – важливий вектор захисту національної ідентичності українців Румунії» (2023 рік),
- Міжнародному симпозіумі «730 днів війни в самому серці Європи: наслідки, реалії та перспективи на регіональному та глобальному рівнях»,
- IX-й Конгрес Союзу українців Румунії (жовтень 2023 року),
- Національній нараді керівників та вчителів української мови (2024, 2025 роки).

У повіті Сату-Маре:

- участь у щорічному Міжнародному симпозіумі «Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність».
- 24 лютого 2024 року – у події до 2-ї річниці війни в Україні, організованій Сатумарською повітовою філією на кордоні Румунії та України, вшанування пам'яті загиблих українців;
- дні вшанування пам'яті Т.Г.Шевченка,;
- щорічне свято Вишиванки;
- свято кулінарного мистецтва в комуні Терешешть;
- виставках та подіях, організованих у художньому музеї Сату-Маре;
- участь делегації школи в мистецькому форумі «Творці українського народного мистецтва» у м.Тімішоара (червень 2025 року),
- участь у Міжнародних заходах повіту Марамуреш – фестивалях фольклору в с.Бістра та колядок у м.Сігету Мармаціей (2023-2024 роки) та в інших наукових та культурно-мистецьких заходах

Ці події не лише демонструють культурну присутність української громади, яку представляють керівник та педагоги Хустської спеціальної школи, а й зміцнюють гуманітарний діалог між нашими країнами.

5. Участь у міжнародній програмі Interreg NEXT 2021–2027

Хустська спеціальна школа – учасник міжнародної програми Interreg NEXT 2021–2027, що спрямована на розвиток транскордонної співпраці між Україною та країнами ЄС. У межах програми школа реалізує ініціативи, пов'язані з інклюзивною, спеціальною освітою, соціалізацією дітей з ООП та обміном професійним досвідом між педагогами. Участь у програмі відкриває нові можливості для впровадження європейських практик та створення безбар'єрного освітнього середовища. Для розгляду європейської комісії, за сприяння СУР, було підготовлено **2 міжнародні проекти**, пріоритет Соціальний транскордонний розвиток, специфічна ціль - «Покращення рівного доступу до інклюзивних та якісних послуг в освіті, підготовці та навчанні впродовж життя шляхом розвитку доступної інфраструктури, у тому числі шляхом стимулювання заохочення до дистанційної та онлайн-освіти» та «Вільний доступ до інклюзивної та високоякісної освіти у прикордонних регіонах». Територія впровадження проекту – Україна, Закарпатська область, Румунія, повіт Сату-Маре.

6. Результати партнерства

За три роки співпраці досягнуто низку важливих результатів:

- розширено партнерство громад, освітніх установ, укладено міжнародні угоди про партнерство,
- зміцнено міжкультурні, освітні зв'язки,
- створено умови для соціальної та емоційної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами;
- розроблено адаптаційні та корекційно-розвивальні програми;
- проведено зустрічі з обміну досвідом для педагогів з питань спеціальної освіти та безбар'єрності;
- розроблено програму професійних обмінів між педагогами, психологами, логопедами, дефектологами освітніх закладів України та Румунії.

Співпраця стає не епізодичною, а системною — від партнерства ми рухаємося до справжньої інтеграції.

7. Перспективи подальшого розвитку

Наші подальші плани включають:

- розширення партнерства;
- реалізацію нових програм обміну між педагогами, дітьми та батьками;
- участь у грантових програмах Interreg NEXT та інших міжнародних проектах;
- створення проекту спільного транскордонного центру спеціальної освіти.
- організацію транскордонних **інклюзивних таборів та арт-терапевтичних проєктів** для дітей з ООП.

- Проведення **тренінгів для педагогів** обох країн з теми безбар'єрності, спеціальної освіти, альтернативної комунікації.
- Впровадження обмінів досвідом між спеціалістами (психологами, логопедами, дефектологами).
- Розроблення **методичних рекомендації та адаптаційних програм**, спільно схвалених обома сторонами.
- Створення умов для **емоційної та соціальної інтеграції дітей**, підвищення їх упевненості, самостійності, комунікативних навичок.

Важливість соціалізації та безбар'єрності

- Безбар'єрність — не лише про фізичний доступ, а про **відкритість суспільства**, мову прийняття та підтримки.
- Соціалізація дітей з ООП — це **інвестиція у мирне майбутнє**, у суспільство, де кожна дитина важлива.
- Такі транскордонні ініціативи формують **єдиний гуманітарний простір** без меж і стереотипів.

Ми переконані, що міжнародні партнерства — це інструмент не лише професійного розвитку, а й побудови гуманного, безбар'єрного суспільства.

Від партнерства до інтеграції

- Поступовий перехід від одноразових проєктів до **довготривалого системного співробітництва**.
- Розроблення спільних програм соціалізації дітей з ООП у транскордонному середовищі.
- Партнерство включає **освітню, культурну та соціальну інтеграцію** — спільні табори, тренінги, обміни фахівців.
- Участь місцевих громад, батьків, представників влади, неурядових організацій.

Виклики та уроки

- Різниця в законодавчих підходах до інклюзії між Україною та Румунією.
- Потреба у сталому фінансуванні та підтримці з боку місцевої влади.
- Важливість **комунікації, людських зв'язків і особистої ініціативи педагогів**.
- Ключовий урок: **інтеграція починається не з документів, а з довіри й людяності**.

8. Висновок

Історія взаємодії Хустської спеціальної школи та Союзу українців Румунії — це приклад того, як **освіта долає кордони, а людяність — стереотипи**. Наш спільний досвід підтверджує: **коли освітяни працюють разом — бар'єри зникають, коли поруч партнери з відкритими серцями — діти отримують майбутнє**.

Як сказав Генрі Форд: «Зібратися разом – це початок, залишатися разом – це прогрес, а працювати разом – це успіх».

Щиро дякую за плідну співпрацю Союзу українців Румунії, Сатумарській повітській філії СУР, п.Ірині-Любі Горват.